

Egzekucja sądowa z praw autorskich majątkowych

Marcin Jan Stępień

Egzekucja sądowa z praw autorskich majątkowych

Marcin Jan Stępień

Egzekucja sądowa z praw autorskich majątkowych

Marcin Jan Stępień

PRACTICA

Sopot 2024

Seria PRACTICA

Recenzent: dr hab. Izabella Gil, prof. UWŕ

Redaktor prowadząca: Izabela Pałasz-Alwasiak

Wydawca:

Currenda sp. z o.o.
al. Niepodlegsci 703A
81-853 Sopot
tel./faks: 58 550 38 75
www.sklep.currenda.pl

© Copyright by
Currenda spółka z o.o.

ISBN: 978-83-65966-72-8

Sopot 2024

Spis treści

Wykaz najczęściej stosowanych skrótów i akronimów.....	9
Wprowadzenie	II
Rozdział I. Egzekucja sądowa z autorskich praw majątkowych określonych w art. 17 u.p.a.p.p.	17
I.1. Autorskie prawa majątkowe przysługujące twórcy.....	17
I.1.1. Uwagi ogólne.....	17
I.1.2. Wyłączenie autorskich praw majątkowych przysługujących twórcy spod egzekucji sądowej.....	20
I.1.3. Charakter wyłączenia egzekucji sądowej z autorskich praw majątkowych przysługujących twórcy	24
I.1.4. Wyłączanie egzekucji sądowej w przypadku autorskich praw majątkowych przysługujących wspólnie	26
I.1.5. Egzekucja sądowa z wymagalnych wierzytelności przysługujących twórcy z tytułu autorskich praw majątkowych	29
I.1.6. Egzekucja sądowa z materialnego nośnika utworu a autorskie prawa majątkowe twórcy	33
I.2. Autorskie prawa majątkowe przysługujące podmiotom innym niż twórca.....	40
I.2.1. Pierwotni nabywcy autorskich praw majątkowych	40

1.2.2. Pochodni nabywcy autorskich praw majątkowych. Obowiązek specyfikacji pól eksploatacji utworu a egzekucja sądowa	42
1.2.3. Autorskie prawa majątkowe przysługujące spadkobiercom twórcy	51
1.2.4. Egzekucja sądowa z autorskich praw majątkowych w razie wyłączenia ich dalszej zbywalności	62
1.2.5. Oddziaływanie autorskich praw osobistych na egzekucję sądową z autorskich praw majątkowych	67

Rozdział 2. Egzekucja sądowa z wyłącznego prawa zezwalania na wykonywanie autorskich praw zależnych	71
2.1. Uwagi ogólne	71
2.2. Przypadki wyłączenia spod egzekucji sądowej wyłącznego prawa zezwalania	74

Rozdział 3. Egzekucja sądowa z prawa do urzeczywistnienia projektu architektonicznego	79
3.1. Uwagi ogólne	79
3.2. Specyfika egzekucji sądowej z prawa do urzeczywistnienia projektu architektonicznego	82

Rozdział 4. Prawa do wynagrodzenia wyłączone spod egzekucji sądowej	85
4.1. <i>Droit de suite</i> , czyli prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnych egzemplarzy określonych rodzajów utworów	85

4.2. Opłaty rekompensacyjne, czyli opłaty z tytułu sprzedaży urządzeń służących do kopiowania i czystych nośników oraz opłaty reprograficzne	95
4.3. Prawa do dodatkowego wynagrodzenia za eksploatację utworu audiowizualnego	101
4.4. Prawo do wynagrodzenia z art. 28 ust. 4 u.p.a.p.p.	108
Rozdział 5. Prawa do wynagrodzenia	
podlegające egzekucji sądowej	115
5.1. Uwagi ogólne	115
5.2. Prawo do wynagrodzenia za korzystanie z utworu w celach informacyjnych	117
5.3. Prawo do wynagrodzenia za rozpowszechnianie utworów plastycznych i fotograficznych w encyklopediach i atlasach	124
5.4. Prawo do wynagrodzenia za zamieszczenie utworów w podręcznikach, wypisach i antologiach	126
Zakończenie	129
Bibliografia	135
Literatura przedmiotu	135
Akty prawne	138
Orzecznictwo	140
Indeks tematów	143

Wykaz najczęściej stosowanych skrótów i akronimów

Akty prawne

k.c.	Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1610 ze zm.)
k.p.c.	Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1550 ze zm.)
u.p.a.	Ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz.U. z 1954 r. Nr 34, poz. 234 ze zm.)
u.p.a.p.p.	Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2509)
zm.u.p.a.p.p.	Ustawa z dnia 23 marca 2006 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2006 r. Nr 66, poz. 474)
zm.u.p.a.u.g.h.	Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o grach hazardowych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1639)
prawo prasowe	Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz.U. z 1984 r. Nr 5, poz. 24)

Orzecznictwo

Legalis	System Informacji Prawnej Wydawnictwa C.H. Beck Legalis
LEX	Internetowy System Prawny LEX
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich

Pozostałe skróty

Dz.U.	Dziennik Ustaw
SA	Sąd apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd okręgowy
SR	Sąd rejonowy
TK	Trybunał Konstytucyjny

Wprowadzenie

Pojęcie praw autorskich majątkowych nie jest jednorodne. Mieszczą się w nim najróżniejsze typy praw podmiotowych o charakterze majątkowym, uregulowane w Ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹. Należy je przy tym odróżnić od innej grupy praw autorskich, jakimi są autorskie prawa osobiste, uregulowane w art. 16 u.p.a.p.p., które mogą przysługiwać wyłącznie twórcom.

W grupie praw autorskich o charakterze majątkowym centralną pozycję zajmują **autorskie prawa majątkowe**, uregulowane w art. 17 u.p.a.p.p. Właśnie te prawa przeważnie są przedmiotem rozporządzenia. W rezultacie, jako prawa zbywalne, mogą również podlegać egzekucji, w tym egzekucji sądowej. Inne istotne z perspektywy obrotu prawnego prawa autorskie o charakterze majątkowym będące również prawami zbywalnymi to między innymi **wyłączne prawo zezwalania na wykonywanie autorskich praw zależnych** uregulowane w art. 2 ust. 2 oraz art. 46 u.p.a.p.p. czy **prawo do urzeczywistnienia projektu architektonicznego**² z art. 61 u.p.a.p.p. Oprócz powyższych wyróżniamy najróżniejsze typy praw do wynagrodzenia, w tym tak zwane **prawo podążania**, znane pod francuską nazwą prototypu tego prawa jako *droit de suite* (art. 19 i nast. u.p.a.p.p.), **opłaty z tytułu sprzedaży urzędzeń służących do kopiowania i czystych nośników** (art. 20 u.p.a.p.p.), **opłaty reprograficzne** (art. 20¹ u.p.a.p.p.), prawo do wynagrodzenia z art. 28 ust. 4 u.p.a.p.p.

¹ T.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2509 ze zm., dalej: u.p.a.p.p.

² M.J. Stępień, *Prawo do urzeczywistnienia projektu architektonicznego w prawie polskim*, „Monitor Prawniczy” 2022, nr 15, s. 785.

czy prawo do wynagrodzenia przysługujące współtwórcom utworu audiowizualnego oraz artystom wykonawcom, o którym mowa w art. 70 ust. 2¹ u.p.a.p.p.

Powyższe prawa – jako służące ochronie i realizacji interesów majątkowych przede wszystkim twórcy – mogą przysługiwać również podmiotom innym niż twórca. Ten w założeniu ustawodawcy jest tym podmiotem, od którego należałoby wywodzić wszelkie prawa autorskie (por. art. 8 ust. 1 u.p.a.p.p.), mimo to w prawie autorskim istnieją uregulowania, zgodnie z którymi określone prawa autorskie o charakterze majątkowym *ex lege* powstają na rzecz podmiotu innego niż twórca (por. art. 11 i art. 74 ust. 3 u.p.a.p.p.). Jeżeli konkretne prawo autorskie o charakterze majątkowym zostało ukształtowane jako prawo zbywalne, to również może ono przejść na osobę inną niż twórca. Twórca jest jednak tym podmiotem, którego ustawodawca chroni w sposób szczególny, w tym również w pewnych przypadkach przed egzekucją sądową (art. 18 u.p.a.p.p.).

Egzekucja sądowa z autorskich praw majątkowych odbywa się według przepisów Ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego³ o egzekucji z innych praw majątkowych (art. 909–912 k.p.c.)⁴. Przy tym zarówno przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jak i specyfika praw autorskich oraz obrotu tymi prawami istotnie wpływają na egzekucję sądową z tych praw majątkowych.

³ T.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm., dalej: k.p.c.

⁴ K. Jasińska, *Ograniczenia egzekucji sądowej z autorskich praw majątkowych*, „Studia Prawnicze, Rozprawy i Materiały” 2017, nr 2, s. 156; M. Michalska-Marciniak, *Inne prawa majątkowe według Kodeksu postępowania cywilnego jako przedmiot egzekucji sądowej*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2015, nr 4, s. 20–21; T. Targosz, [w:] D. Flisak (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 284.

Różnorodność praw autorskich majątkowych wynika z wielości funkcji, które w założeniu ustawodawcy mają pełnić. Tym samym składają się na skomplikowaną sieć praw. Choć służą ochronie interesów majątkowych, to niekiedy wolą ustawodawcy wyłączona zostaje możliwość prowadzenia z nich egzekucji, w tym egzekucji sądowej. Wyłączenie to może następować z uwagi na potrzebę ochrony interesów twórcy (art. 18 ust. 1 u.p.a.p.p.). Niekiedy ustawodawca ogranicza egzekucję z określonych praw autorskich majątkowych, uzależniając możliwość prowadzenia takiej egzekucji od sprzeciwu uprawnionych podmiotów (art. 18 ust. 2 u.p.a.p.p.). Natomiast w niektórych przypadkach bezwzględnie wyłącza możliwość prowadzenia egzekucji sądowej z określonego prawa (art. 18 ust. 3 u.p.a.p.p.). Ustalenie zatem, jak ustawodawca za pomocą regulacji prawa autorskiego ingeruje w uregulowanie egzekucji sądowej wynikające z przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, ma kluczowe znaczenie w kontekście prowadzenia teŝe egzekucji z praw autorskich majątkowych.

Na egzekucję sądową z praw autorskich o charakterze majątkowym mogą oddziaływać również autorskie prawa osobiste. Jako niezbywalne nie podlegają egzekucji sądowej (art. 831 § 1 pkt 3 k.p.c.)⁵, jednak sfera ochrony nimi wyznaczona niekiedy krzyŝuje się z zakresem wyłączności wynikającej z praw autorskich o charakterze majątkowym. W efekcie przy wykonywaniu praw autorskich majątkowych należy mieć na względzie autorskie prawa osobiste twórcy. Mogą one zatem wpływać

⁵ K. Gliściński, [w:] A. Michalak (red.), *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 159; A. Nowak-Gruca, *Zdatność egzekucyjna własności intelektualnej*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2012, nr 7–10, s. 26; M. Michalska-Marciniak, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *System Postępowania Cywilnego. Tom VIII. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2021, s. 1061.

również na prowadzenie egzekucji sądowej z praw autorskich majątkowych, na przykład gdy egzekucja sądowa będzie polegać na zarządzie takimi prawami (por. art. 911⁶ § 2 k.p.c.)⁶.

Ponadto prawa autorskie majątkowe, co do których ustawodawca wyłącza lub ogranicza możliwość prowadzenia egzekucji sądowej, istotnie mogą ograniczać prowadzenie egzekucji sądowej z materialnego nośnika utworu, to jest rzeczy, która wyraża utwór (np. oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego). Powyższe zagadnienia, wynikające ze specyfiki regulacji prawa autorskiego, również zostały uwzględnione w ramach niniejszej monografii.

Celem wykluczenia wątpliwości, jakie może nastroić podobieństwo pojęć „prawa autorskie majątkowe” oraz „autorskie prawa majątkowe” z art. 17 u.p.a.p.p., w niniejszej monografii na pojęcie ogółu praw autorskich o charakterze majątkowym użyto określenia „prawa autorskie majątkowe” lub „prawa autorskie o charakterze majątkowym”, a na pojęcie praw autorskich, o których mowa w art. 17 u.p.a.p.p. – „autorskie prawa majątkowe” lub „autorskie prawa majątkowe z art. 17 u.p.a.p.p.”. Wydaje się to istotne w kontekście potrzeby odróżnienia autorskich praw majątkowych z art. 17 ustawy od innych praw autorskich o charakterze majątkowym, bowiem te pierwsze prawa – jak wskazano powyżej – odgrywają centralną rolę w regulacji ochrony interesów majątkowych względem utworu.

Monografia składa się z pięciu rozdziałów, z których każdy odnosi się szczegółowo do regulacji egzekucji sądowej z każdego z typów praw autorskich majątkowych o istotnym znaczeniu dla praktyki obrotu prawnego. Na końcu monografii zamieszczono zakończenie, a także

⁶ Por. T. Targosz, [w:] *Prawo autorskie...*, *op. cit.*, s. 285.

bibliografię, zawierającą literaturę przedmiotu, wykaz aktów prawnych, orzecznictwa oraz indeks tematów, a także aneks obejmujący orzecznictwo i przywołanie najważniejszych przepisów prawnych z omawianej tematyki. Monografia uwzględnia stan prawny na dzień 31 sierpnia 2023 r.

ROZDZIAŁ I

Egzekucja sądowa z autorskich praw majątkowych określonych w art. 17 u.p.a.p.p.

I.1. Autorskie prawa majątkowe przysługujące twórcy

I.1.1. Uwagi ogólne

Artykuł 17 u.p.a.p.p. zawiera definicję treści praw podmiotowych, jakimi są autorskie prawa majątkowe⁷. Zgodnie z tym przepisem twórca przysługuje wyłączone prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu. Z treści tych praw wynika między innymi, że autorskie prawa majątkowe zostały ukształtowane jako prawa zbywalne. Potwierdza to również art. 41 ust. 1 pkt 1 u.p.a.p.p., wedle którego „jeżeli ustawa nie stanowi inaczej: [...] autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy”. Tym samym jako prawa zbywalne⁸ **autorskie prawa**

⁷ E. Traple, [w:] J. Barta (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom XIII. Prawo autorskie*, Warszawa 2017, s. 153.

⁸ „Prawo podmiotowe jest zbywalne, gdy możliwe jest jego zbycie zarówno w drodze czynności prawnych między żywymi, jak i przejście w drodze dziedziczenia. Prawa majątkowe, co do zasady, mają charakter praw zbywalnych” (tak H. Pietrzkowski, [w:] T. Ereciński, H. Pietrzkowski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne*, Warszawa 2016, s. 548).

Wyłączenie autorskich praw majątkowych spod egzekucji sądowej dopóki służą twórcy

majątkowe mogą podlegać egzekucji sądowej (art. 831 § 1 pkt 3 k.p.c. *a contrario*).

Jednak już w art. 18 ust. 1 zd. 1 u.p.a.p.p. ustawodawca przesądza, że **autorskie prawa majątkowe nie podlegają egzekucji, dopóki służą twórcy**. Przepis ten odnosi się również do egzekucji sądowej⁹. Choć ustawa nie definiuje pojęcia twórcy, to zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie wyraźnie wskazuje się, że jest to człowiek (osoba fizyczna), który utwór stworzył¹⁰. Nie ma przy tym znaczenia zakres przysługującej mu zdolności do czynności prawnych. Twórcą może być również osoba, która nie posiada zdolności do czynności prawnych, oraz osoba o ograniczonej zdolności do czynności prawnych (np. małoletni, osoba pełnoletnia ubezwłasnowolniona częściowo). Z kolei utwór pochodzący od twórcy jest rezultatem „działalności twórczej o indywidualnym charakterze”, ustalonym w jakiegokolwiek postaci (por. art. 1 ust. 1 u.p.a.p.p.).

Z orzecznictwa

W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że twórcą dzieła może być wyłącznie osoba fizyczna. Wykluczone jest przypisanie autorstwa osobie prawnej oraz jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej (por. wyrok NSA z 6 października 2017 r., II FSK 2462/15). „Działalność twórcza znamienne jest bowiem tylko dla człowieka. Teza powyższa znajduje pełne wsparcie w syntetycznej definicji utworu. Nie istnieje zatem potrzeba wprowadzenia do ustawy przepisu wyraźnie zastrzegającego przymiot twórcy dla osób fizycznych” (por. W. Machała, R.M. Sarbiński

⁹ Por. M. Michalska-Marciniak, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *System Postępowania Cywilnego...*, *op. cit.*, s. 1061.

¹⁰ Por. wyrok SA w Gdańsku z dnia 30 września 2020 r., sygn. akt V AGa 74/19, LEX nr 3102186. E. Ferenc-Szydełko [w:] E. Ferenc-Szydełko (red.), *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, Warszawa 2021, s. 79.

(red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Warszawa 2019). Zgodnie z art. 1 ust. 1 Ustawy z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim utworem jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Oczywistym jest, że osoba prawna lub jednostka organizacyjnie nieposiadająca osobowości prawnej nie może przejawiać działalności twórczej o indywidualnym charakterze. Reasumując, twórcą może być tylko osoba fizyczna. Zgodnie z art. 18 ust. 1 u.p.a. „Autorskie prawa majątkowe nie podlegają egzekucji, dopóki służą twórcy. Nie dotyczy to wymagalnych wierzytelności”. Analogiczne rozwiązanie zawarte jest w art. 96g § 3 pkt 1 Ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Zatem nie podlegają egzekucji autorskie prawa majątkowe, dopóki służą osobie fizycznej – twórcy (...). Reasumując, ponieważ twórcą może być wyłącznie osoba fizyczna, a nie osoba prawna, w związku z powyższym autorskie prawa majątkowe nie podlegają egzekucji, dopóki służą twórcy – osobie fizycznej.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 stycznia 2020 r., sygn. akt III SA/Wa 1243/19, LEX nr 3041127.

Regulacja z art. 18 ust. 1 zd. 1 u.p.a.p.p. niewątpliwie ma na celu ochronę interesów twórcy¹¹, który na gruncie przepisów prawa autorskiego jest traktowany przez ustawodawcę w sposób szczególny¹². Skutkiem wyłączenia egzekucji, w tym egzekucji sądowej, z autorskich praw majątkowych „służących” twórcy na podstawie art. 18 ust. 1 zd. 1 u.p.a.p.p. jest przede wszystkim brak możliwości zajęcia tych praw w postępowaniu egzekucyjnym. Zgodnie

Skutki
wyłączenia
spod egzekucji
sądowej
autorskich
praw
majątkowych
służących
twórcy

¹¹ K. Jasińska, *Ograniczenia egzekucji...*, op. cit., s. 173.

¹² Jak trafnie ujęli to J. Bart i R. Markiewicz, prawo autorskie stanowi „zbiór przepisów wydanych z myślą o ochronie interesów twórców” (J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie i prawa pokrewne*, Warszawa 2021, s. 19).